

Informatie 4^e praktijkles Turnhout.

1. Vorstgevoelige planten uitplanten.

Het is nu de tijd geworden om de vorstgevoelige gewassen uit te planten of te zaaien. We moeten dan denken aan gewassen als : pompoen, courgette, komkommer, tomaten, paprika, augurk, diverse soorten bonen, nieuw-zeelandse spinazie, kardoer. Het is nu ook echt tijd geworden om als je die wilt kweken de witlof (Brussels lof) te zaaien. Tijdens de laatste les van het seizoen zal ik (als daar bij de tuiniers behoefte aan bestaat) informatie verstrekken en eventueel ook demonstreren hoe je de witlofpeelen intafelt. Denk ook aan oogstspreading met name bij groenten als sla, andijvie en bonen.

2. Onkruid bestrijden in de moestuin.

Hoe je het ook wendt of keert : onkruid bestrijden of onderdrukken blijft in een moestuin een gegarandeerd elk jaar terugkerend gevecht. Aan jullie de keuze hoe je dat gevecht aangaat. Tussen moestuinplanten wil je geen onkruid hebben, zodat de gewassen optimaal kunnen groeien. Om te voorkomen dat de onkruiden gaan concurreren met de groenten een paar handige tips om de onkruiden te slim af te zijn.

Richt de moestuin zo in, dat je gemakkelijk onkruid kunt verwijderen, want dat gaat er gegarandeerd groeien. Door in echt rechte rijtjes te zaaien en een stokje aan het begin van iedere rij te zetten, weet je in elk geval waar je gezaaide plantjes (moeten) opkomen. Alles wat niet in deze rijtjes groeit kun je omschoffelen. Ben je een beginnende tuinier, die niet weet hoe de zaailingen eruit zien, doe dan ook een paar zaadjes in een potje met potgrond of zaai- en stekgrond, dat gegarandeerd onkruidvrij is en vergelijk dat met wat er opkomt in de volle grond. Een alternatief is om alle gewassen waarbij dat goed mogelijk is voor te zaaien, zodat je weet wat je uitplant en daarmee duidelijk is te onderscheiden van het onkruid.

Spit zo weinig mogelijk. Als je spit komen er veel onkruidzaden boven.

Gebruik een zogenaamd vals zaaibed. Dit is een truc om snel kiemende onkruiden te bestrijden. Hoe ga je tewerk? Twee weken voor het moment dat er daadwerkelijk gezaaid wordt, ga je het zaaibed al "zaaiklaar" maken. Dat wil zeggen, dat je de grond losmaakt en zo fijnkorrelig en egaal maakt als bij het betreffende gewas nodig is. De zaden die in de aarde zitten krijgen dan de kans om te ontkiemen. Twee dagen voordat je echt het betreffende gewas gaat zaaien, verwijder je al het onkruid wat opgekomen is. Komt er dan nog wat op, schoffel dan weer.

Zaai een groenbemester in nadat je geoogst heb. Zij groeien zo snel, dat zaadonkruiden geen kans krijgen om zich te vestigen. Bovendien zijn ze ook nog goed voor de bodem.

Voorkomen is beter dan genezen. Door de bodem tussen de gewassen te bedekken kan onkruidgroei worden voorkomen. Zie in dit verband ook hieronder onder mulchen/ bodembedekking.

Aanpak. Verwijder zoveel mogelijk de onkruiden als ze nog klein zijn. Hoe ouder ze zijn, hoe meer ze zich in de bodem vastzetten. Welke methode je ook kiest (met de hand wieden, schoffelen of hakken): richt je bedden bij voorkeur zo in, dat je er gemakkelijk met een schoffel of hak doorheen kunt, zodat je in korte tijd grote oppervlakken schoon kunt zetten. Ga wel zorgvuldig te werk : liever steeds een stukje grondig wieden, dan halfslachtig grote oppervlakten, want dan blijf je bezig. Je kunt ook preventief schoffelen voordat je wat ziet.

Als het bovenste laagje van de grond er droog uitziet, kun je door lichtjes te schoffelen ook de verdamping van het vocht uit de bodem enigszins tegengaan. Je snijdt dan namelijk de capillairen in de bodem door waarlangs deze verdamping plaatsvindt.

Afvoeren. Zeker bij regenachtig weer zul je het onkruid dat is verwijderd moeten afvoeren (liefst naar een composthoop), omdat het anders weer gaat wortelen. Als het zonnig droog weer is kun je het gerust laten verdrogen op de aarde. Het wordt dan meteen omgezet in voeding voor de bodem. Onkruid met bloemen, zaden en wortelonkruiden geef je liever met de gft-bak mee.

Welk gereedschap gebruik je? Door uit te proberen leer je het beste ontdekken met welk gereedschap je het liefste en het gemakkelijkste werkt. Toch zijn er ook wel wat algemene opmerkingen te maken over hoe en waarbij een bepaald gereedschap of werkwijze bij een bepaalde situatie of omstandigheid in het algemeen gesproken het beste werkt.

Schoffelen. Schoffelen doe je bij voorkeur bij droog weer na een periode van regen. Het werkt het beste bij onkruidzaailingen en op de wat lichtere gronden. Natte klei- en veengrond blijft kleven en daarmee wordt de beweging zwaar. Als de kleigrond rul is, dan kun je wel prima een schoffel gebruiken. Een schoffel duw je van je af. Kies een schoffel die lekker in de hand ligt en snij de stengel van het onkruid net boven de wortel af. Hoe scherper je schoffel, hoe gemakkelijker je door de bovenste laag aarde heen glijdt.

Wieden. Wieden is de plant met de hand er met wortel en al uittrekken. Pluk net zolang tot je hand vol is en gooi het onkruid in een emmertje dat je naast je hebt staan. Zorg dat je een goede houding aanneemt. Als je blijft staan buk dan voorover met een rechte rug. Zittend is makkelijker op je hurken (ook met rechte rug) of op je knieën op een kussentje/matje. Na een regenbui in de zomer gaat handmatig wieden het gemakkelijkst.

Hakken. Je trekt een hak naar je toe en kunt er meer kracht mee zetten om grof onkruid los te trekken. Als het om beperking van inspanning gaat is gebruik maken van een hak het prettigst op zware grond.

Een **kantelschoffel** vind ik ook heel fijn werken, omdat je hem zowel naar je toe kunt trekken als van je af duwen. De dunne staalband is bovendien vlijmscherp terwijl de kanten juist mooi afgerond zijn en dus zonder schade aan te richten tussen de rijtjes door kan worden gemanoeuvreed.

Riek/ spitvork. Met een riek of spitvork kun je heel goed de wortels losmaken en lichten, zodat je met name wortelonkruiden er zoveel mogelijk in hun geheel uit kunt halen. Gaan de penwortels diep de grond in kun je b.v. met een aspergesteker of een speciaal ontworpen paardenbloemsteker de lange wortel er in zijn geheel uitwippen.

Tijdens de les bleek, dat op heel veel van de percelen in de tuintjes massaal een bepaald soort gras opkwam. Van ander onkruid was nauwelijks sprake. Ik heb laten zien hoe je (wanneer de grasplantjes nog klein zijn) het beste heel lichtjes met een kleine schoffel de grasplantjes eerst kunt los schoffelen en dan met de hand met wortel en al kunt uittrekken en afvoeren.

3. Bodembedekking/ mulchen.

- Bodembedekking is het op het grondoppervlak aanbrengen van niet verteerd organisch materiaal zonder dit met de grond te mengen of in te werken.
- De voordelen van bodembedekking zijn : Bescherming van de bodemstructuur tegen wegspoeling door opvang van regendruppels en tegen erosie doordat de wind de deeltjes niet wegblaast. Plantenvoeding en stimulering van het bodemleven. Onkruidbestrijding. Voorkoming van uitdroging.
- Nadelen : meer kans op nachtvorstschade in de lente en meer slakken en muizen.
- Winterbedekking en mulching zijn de twee belangrijkste vormen van bodembedekking.
- Materialen die je kunt gebruiken voor bodembedekking zijn : stro, hooi, lang gras, bladeren, tuinafval. Gazonmaaisel kan ook, maar droog dit eerst of breng het in zeer dunne lagen aan. Anders gaat het gemakkelijk broeien en klitten.
- **Winterbedekking** : De percelen die in de nazomer en herfst vrij komen maak je onkruid vrij en los met spitvork of grelinette. Daarna kun je het organisch materiaal aanbrengen in een laagje van 0,5 tot 2 cm dik. Dikkere lagen beletten de grond te ademen. Een te dunne laag kun je later altijd nog aanvullen. In maart of ongeveer 3 weken voordat je de grond weer gaat gebruiken voor zaaien of planten in elk geval alle winterbedekking verwijderen. De grond kan dan beter opwarmen.
- **Mulchen**. Tussen de plantjes die in het voorjaar of later in het seizoen gezaaid of geplant zijn kun je nadat de grond tussen de rijen van onkruid is ontdaan of gehakt of geschoffeld zijn opnieuw organisch materiaal in dunne lagen aanbrengen. Wacht met mulchen in elk geval tot alle gevaar voor nachtvorst is geweken (tot na de ijsheiligen half mei). Mulch alleen bij soorten planten waar dat goed mogelijk of zinvol is. Bij planten zoals aardappelen en witlof waarvan het loof na enige tijd de hele grond afdekt is mulchen niet zinvol. Bijzonder geschikt voor mulching zijn planten als : aardbeien, klein fruit, komkommerachtigen, tomaten en alle groenten die geplant of gepoot worden zoals sjalot, knoflook, uien, knolselder, koolplanten. Onbegonnen werk is mulchen bij wortelen, spinazie, radijs en veldsla.

4. Groenbemesting.

Algemeen. Onder groenbemesting verstaan we het telen van gewassen die niet voor menselijke consumptie worden geteeld, maar om bij te dragen aan de zorg voor de bodem. Er zitten veel voordelen aan groenbemesting n.l. : Vasthouden en beschikbaar maken van voedingsstoffen; Bemesting en humusaanbreng; Bescherming en verbetering van de bodemstructuur; Onderdrukking van onkruid; Vastleggen van stikstof uit de lucht; bodemontsmetting; bodemherstel.

Teeltwijze. Ook voor groenbemesters maak je de grond klaar voor het zaaien: verwijder indien nodig het onkruid, maak de grond los en vlak. Je kunt als het de bedoeling is om organische stof op te bouwen voor het zaaien organische bemesting inbrengen. Je kunt groenbemesters zowel als hoofdteelt (in april/ mei) of als nateelt zaaien (juli, augustus, september). Je kunt groenbemesters zowel in rijen als breedwerpig zaaien. Wat het handigst is hangt af van de soort. Veel van de gebruikte groenbemesters zijn van de families van de grassen, kruisbloemigen en vlinderbloemigen. Aan het gebruik van de kruisbloemige en vlinderbloemige groenbemesters kleeft het nadeel, dat ze familie zijn van heel wat groenten die we telen en daardoor problemen op kunnen leveren in verband met de wisselteelt. Voor de grassen geldt dat minder, omdat eigenlijk maar één groente (suikermais) ook tot deze familie behoort. Zij hebben dan echter in de meeste gevallen wel als praktisch nadeel, dat ze in de winter niet bevroren en dus in het voorjaar onder gespit moeten worden.

Phacelia en Boekweit. Deze twee groenbemesters zijn uitermate geschikt voor een moestuin. Phacelia is van geen enkele andere groente die in de moestuin wordt geteeld familie en kan dus na of voor elke groente worden geteeld zonder het wisselteeltschema te verstoren. Het is een snelle groeier die in korte tijd het hele perceel bedekt waardoor onkruidgroei wordt tegengegaan. Hij levert veel organisch materiaal op. Hij bevriest heel snel en kan daardoor de hele winter als bodembedekking op het betreffende perceel blijven liggen. Phacelia kan tot 15 augustus gezaaid worden en kan dus ook heel goed als nateelt worden gebruikt. En last but not least het is een bijenplant. Voor Boekweit gelden weliswaar wat mindere kwalificaties, maar ook deze is toch nog steeds heel geschikt. Boekweit behoort tot de duizendknoopfamilie, waarvan verder in de moestuin maar hooguit twee familieleden worden geteeld : rabarber en veldzuring. Maar dat zijn beiden doorlevende gewassen, dus ook boekweit kan heel gemakkelijk in het wisselteeltplan worden ingepast. Boekweit kan in de droogste gronden worden geteeld, groeit zelfs op de armste zandgronden en behoeft geen bemesting. Het is ook een bijen en insectenplant. De vorstgevoeligheid is ook zeer groot. Ook de groeisnelheid is zeer groot, maar de grondbedekking minder dan bij de Phacelia. Boekweit kan tot 15 juli worden gezaaid. Alles overziend lijkt het beste de Phacelia breedwerpig te zaaien en de boekweit in rijen van 30 x 15.